

Ю. Ю. Мороз, д.е.н., професор, завідувач
кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Ю. С. Цаль-Цалко, д.е.н., професор, професор
кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Житомирський національний агроекологічний університет

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ КІБЕРБЕЗПЕКА

Досліджено вплив облікової політики на показники статистичного, бухгалтерського і податкового обліку та інвестиційну привабливість підприємства. Встановлено ряд проблем, пов'язаних із недосконалістю захисту облікової інформації в системі економічної безпеки підприємства. Інформація щодо змісту облікової політики та впливу її методів на показники господарської діяльності розглядається як важлива складова кібербезпеки підприємства.

Ключові слова: облікова політика; комерційна таємниця; інформаційна система; кібербезпека.

Постановка проблеми. Ефективна та раціональна організація бухгалтерського обліку на підприємстві починається з розробки його облікової політики, яка передбачає вибір комплексу методичних прийомів, способів та процедур організації і ведення бухгалтерського обліку з числа загальноприйнятих в державі.

Облікова політика – одне з важливих питань організації бухгалтерського обліку, застосування якої впливає на величину фінансового результату і балансової вартості підприємства, формує його інвестиційну привабливість за показниками фінансової звітності. Розробляючи методи і принципи облікової політики, підприємства повинні враховувати її вплив на суми визнаних витрат, доходів і фінансових результатів. Як правило, облікова політика, сформована підприємством, уточнює моменти формування показників його господарської діяльності та сприяє поданню найбільш привабливої для власника фінансової інформації.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питання побудови облікової політики знайшли своє відображення в наукових працях багатьох вчених, зокрема П. Є. Житного, В. В. Євдокимова. Щодо проблем захисту облікової інформації та кібербезпеки підприємств, то вони розглядалися в роботах Г. Андрощука, О. А. Баранова.

Проте питання щодо вимог, які висуваються до захисту облікової політики як об'єкта кібербезпеки, на даний час висвітлено на недостатньому рівні, що і зумовлює актуальність даного дослідження.

Метою статті є узагальнення характеристики способів і методів визначених обліковою політикою для відображення господарських операцій, які за рахунок варіативності безпосередньо впливають на оцінку фінансового стану підприємства та мають інтерес для конкурентів, а розкриття алгоритмів їх взаємозв'язку і визначення місця у формуванні економічних показників є об'єктом кібернетичної безпеки.

Викладення основного матеріалу. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає облікову політику як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [1]. Однак ця стислість зовсім не свідчить про незначність того, що слід розуміти під цим поняттям. Насправді облікова політика є

інформаційною основою показників балансу та звітності про фінансові результати діяльності підприємства. Не розкриваючи своєї ролі в процесі оприлюднення показників публічної звітності, саме базові принципи, методи і процедури облікової політики визначають фінансове обличчя бізнесу підприємства.

Наслідки прийняття облікової політики дуже важливі для внутрішнього життя підприємства і, отже, облікова політика є об'єктом пильного контролю з боку різних зацікавлених органів та осіб. Облікова політика надає можливість законного способу коригування фінансового результату і оподаткованого прибутку.

Формування облікової політики передбачає створення (упорядкування) внутрішніх регламентів підприємства, які закріплюють вибрані методи обліку, технології облікового процесу, варіанти організації роботи облікового апарату.

Визначення облікової політики – це надзвичайно складний і трудомісткий процес, який вимагає від учасників неабияких здібностей, комплексних знань усіх процесів, що відбуваються на підприємстві, володіння інформацією про зовнішнє середовище стосовно напрямів і перспектив розвитку економічної діяльності, де формуються об'єкти господарювання підприємства та конкурентів, знання стратегії розвитку бізнесу, основних пріоритетів амортизаційної, інвестиційної, інноваційної, фінансової політики підприємства. Усе це потребує ґрунтовного аналізу подій та фактів, уміння бачити перспективу, неординарно мислити.

Необхідно зазначити, що встановлення облікової політики повинно бути направлене на максимальне можливе використання даних бухгалтерського обліку не лише для складання звітності, але також і для забезпечення використання цих даних для цілей управління. Тобто, облікова політика і організація бухгалтерського обліку повинні стати відправною точкою не лише для складання фінансової звітності, але й для використання даних при плануванні діяльності, і для контролю діяльності підприємства в періодах між складанням фінансової звітності, і для аналізу діяльності підприємства.

Слід звернути увагу, що перелік відомостей облікової політики не відноситься до тих, які не складають комерційну таємницю [2]: установчі документи, документи, що дозволяють займатися підприємницькою або господарською діяльністю та її окремими видами; інформація за всіма встановленими формами державної звітності; дані, необхідні для перевірки обчислення і сплати податків та інших обов'язкових платежів; відомості про кількість і склад працюючих, їх заробітну плату в цілому і за професіями та посадами, а також наявність вільних робочих місць; документи про сплату податків і обов'язкових платежів, інформація про забруднення навколишнього природного середовища, недотримання безпеки умов праці, реалізацію продукції, що завдає шкоди здоров'ю, а також про інші порушення законодавства України і розміри завданої при цьому шкоди; документи про платоспроможність; відомості про участь посадових осіб підприємства в кооперативах, малих підприємствах, союзах, об'єднаннях та інших організаціях, що займаються підприємницькою діяльністю; відомості, які відповідно до чинного законодавства підлягають оголошенню.

Основна мета захисту відомостей щодо облікової політики полягає в тому, щоб запобігти розповсюдження їх до конкурентів. Відсутність такого захисту може залишити підприємство без вигідних партнерів та клієнтів.

Забезпечення захисту облікової інформації підприємства є важливою передумовою, спрямованою на забезпечення його економічної безпеки.

Нестабільність і невизначеність економічних процесів загострюють окреслену проблему, що потребує пошуку наукових підходів до її вирішення.

Показники економічної безпеки підприємства - це найбільш значущі параметри, що дають загальне уявлення про стан економічної системи суб'єкта господарювання в цілому, його стійкості і мобільності, стану технічної бази, рівня витрат на науково-дослідні роботи, конкурентоспроможність, імпорту залежність, відкритість для національної економіки, співвідношення власного і залученого капіталу, ступінь достовірності звітних облікових даних тощо.

Як вважають американські вчені, економічна безпека повинна відповідати, принаймні, двом умовам: 1) збереження економічної самостійності підприємства, тобто здатності у власних інтересах приймати рішення, що стосуються сталого розвитку в цілому; 2) збереження вже досягнутого рівня економічного розвитку і можливості його подальшого нарощування [3, с. 34].

Конкурентна боротьба неминуче припускає збереження в таємниці відомостей, оволодіння якими сторонніми особами призведе до ослаблення економічних позицій підприємства або нанесення йому значної шкоди.

Варіативність способів і методів відображення фінансового стану підприємств, від якої залежить його майбутнє, і привабливість для залучення інвестицій, є важливим об'єктом, який привертає значну увагу конкурентів, і повинен бути в сфері комерційної таємниці та кібербезпеки.

Комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з чим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію.

На сьогодні окремі суперечливі норми, що регулюють питання, пов'язані з комерційною таємницею, містяться в різних нормативно-законодавчих актах. Спеціального закону про охорону комерційної таємниці в Україні і досі немає. Водночас, окремі спеціальні закони з охорони комерційної таємниці сьогодні діють в окремих країнах СНД. [4, с. 20].

Кібербезпека – це набір засобів, стратегії, принципи забезпечення безпеки, гарантії безпеки, що керують принципами, підходи до керування ризиками, дії, професійна підготовка, практичний досвід, страхування та технології, які можуть бути використані для захисту кіберсередовища, ресурсів організації та користувача.

В системі кібербезпеки підприємства щодо її об'єкта - облікової політики, найважливіше місце займають складові, які безпосередньо впливають на моніторинг, оцінку і діагностику показників про фінансовий результат і балансову вартість. Зокрема, це: методи оцінки вихідних запасів; методи нарахування амортизації необоротних активів; вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів; методи обчислення резерву сумнівних боргів; сегменти діяльності, пріоритетний вид сегмента, засади ціноутворення у внутрішньогосподарських розрахунках.

Висновки. Облікова політика є ключовим фактором у формуванні облікової інформації для управління, а ризики її використання конкурентами створюють умови втрати економічної безпеки підприємства. Кібербезпека облікової інформації є

умовою об'єктивного відображення реальної дійсності суб'єкта господарювання і захистом від економічних злочинів проти підприємства, що сприятиме вчасному виявленню внутрішніх і зовнішніх загроз та можливих розрахунків альтернативних рішень щодо їх усунення чи попередження.

Кібербезпеку, засновану на реалізації і захисті економічних інтересів підприємства в частині його облікової політики можливо визначити як захищеність його життєво важливих інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз, тобто захист підприємства, його кадрового і інтелектуального потенціалу, інформації, технологій, прибутку, доданої та ринкової вартості підприємства, який забезпечується системою заходів спеціального правового, економічного, організаційного, інформаційно-технічного і соціального характеру.

Список використаної літератури:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV
2. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці: постанова КМУ від 09.08.1993 р. № 611
3. Machovski H. Ost-West Handel: Entwicklung, Interessenlagen. Aussichten / H.Machovski // Aus Politik u. Zeitgeschichte. – Bonn. – 1985. – № 5. – P. 39–44.
4. Андрощук Г. Захист комерційної таємниці в зарубіжній правовій доктрині: стратегії забезпечення лояльності працівників / Г. Андрощук // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2016. - № 3 (89). - С. 19–29.

References:

1. Pro buhgalters`ky`j oblik ta finansovu zvitnist` v Ukraini: zakon Ukrainy`n` vid 16.07.1999 r. № 996-XIV
2. Pro perelik vidomостей, shho ne stanovlyat` komercijnoyi tayemny`ci: postanova KМУ vid 09.08.1993 r. № 611
3. Machovski H. Ost-West Handel: Entwicklung, Interessenlagen. Aussichten / H.Machovski // Aus Politik u. Zeitgeschichte. – Bonn. – 1985. – № 5. – R. 39–44.
4. Androshhuk G. Zaxy`st komercijnoyi tayemny`ci v zarubizhnij pravovij doktry`ni: strategiyi zabezpechennya loyal`nosti pracivny`kiv / G. Androshhuk // Teoriya i prakty`ka intelektual`noyi vlasnosti. – 2016. - № 3 (89). - S. 19–29.

МОРОЗ Юлія Юзефівна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Житомирського національного агроєкологічного університету.

Наукові інтереси: обліково-аналітичне забезпечення в системі управління доданою вартістю підприємств.

ЦАЛЬ-ЦАЛКО Юзеф Сигізмундович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Житомирського національного агроєкологічного університету.

Наукові інтереси: обліково-аналітичне та статистичне забезпечення в системі управління справедливою вартістю підприємств.